

KAMU HİZMETLERİNE SOSYAL ODAKLI YAKLAŞIM VE SOSYAL POLİTİKALARIN YEREL DÜZEYDE YÖNETİŞİMİ

Dr. Hasan CANPOLAT

Vali, İçişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı

Özet

Ülkemizde son dönemlerde merkezi ve yerel yönetimlerde sosyal nitelikli kamu harcamalarında artış eğilimine karşın yerel düzeyde sosyal odaklı bütçeleme, izleme ve sosyal politika yönetişimi tam olarak sağlanmış değildir. Bu makalede il genelinde kamu hizmetlerinde sosyal odaklı politika geliştirilmesi ile ilgili olarak, sosyal politikaların nasıl planlanabileceği, geliştirilebileceği, koordine edilebileceği ve izlenebileceği üzerinde durulmuş, bu konularla ilgili olarak 2003-2006 yılları arasında Sivas ve Denizli illerinde yürütülen çalışmalara ve bu kapsamda geliştirilen özgün uygulamalara yer verilmiştir.

Giriş: Dünyada Sosyal Harcama Ve Politikaların Gelişimi

18. yüzyıldan sonra dünyada toplumları geri dönüşü olmayan bir biçimde değiştiren iki önemli gelişme yaşanmıştır. Bu gelişmelerden ilki sanayileşmeye bağlı olarak kentlere daha önce örneği görülmemiş ölçüde nüfus yığılması, diğeri ise yeni sosyal sınıfların ortaya çıkmaya başlamasıdır.

Sosyal politika, Sanayi Devrimini yaşayan Batı Avrupa Ülkelerinde özellikle 19. Yüzyılın ikinci yarısından sonra ortaya çıkan "işçi sorunu"nu çözmek amacıyla ortaya çıkmıştır. Dar kapsamlı olarak tanımlanan bu sosyal politika anlayışının, işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki sosyal sınıf çelişkilerini azaltmak, işçileri hızlı bir sanayileşmenin beraberinde getirdiği tehlikelere ve sosyal risklere karşı korumak ve işçilerin çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirmek gibi hedefleri vardır. (Erdoğdu, Yenigün: 7)

Geniş kapsamlı sosyal politika anlayışının gündeme gelmesi ise 20. yüzyılın başında özellikle ikinci dünya savaşından sonrasına rastlamaktadır. II. Dünya Savaşı sonrasında refah politikalarının bir sonucu olarak ortaya çıkan 'müdahaleci devlet' döneminde, devletin faaliyet alanı hızla genişlemiş ve vatandaşlar bu genişlemeye paralel biçimde devletten daha çok hizmetin daha kaliteli ve ucuz bir şekilde sunulmasını talep eder hale gelmişlerdir. Ancak 1970'lerin ortalarından itibaren genişleyen kamu hizmet alanlarını finanse edemeyen devletler, ciddi biçimde eleştirilmeye başlanmış, 1980'li yıllardan itibaren ise küreselleşme sürecinin hızlanması ile beraber dünyada ekonomik ve sosyal eşitsizlikler ve buna bağlı olarak sosyal politikalar konusundaki tartışmalar da artmıştır.

Neoliberal uygulamaların yaygınlaşmaya başladığı 1980'lerden itibaren devletin ekonomide ve kamu hizmetlerinin yürütümündeki rolünün azalmaya başlaması ile beraber sosyal nitelikli kamu harcamalarında azalacağı düşünülmekte idi. Ancak bu konuda yapılan çalışmalar, beklenenin aksine, gelişmiş OECD ülkelerinde toplam kamu harcamalarının GSYH içindeki payının düşmesine karşılık,

4. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, 19-20 Kasım 2009, Ankara

kamu sosyal harcamalarının payında belli bir artış gerçekleştiğini göstermektedir. Buna göre OECD ülkelerinde 1980-2003 döneminde sosyal harcamalar 1980 yılında OECD ülkelerinde ortalama olarak GSYH'nin yüzde 15,9'unu oluşturmaktayken 2003 yılında yüzde 20,7'sini oluşturmuştur. Piyasa köktenciliklerinin herhangi bir OECD ülkesinden çok daha güçlü olduğu Amerika Birleşik Devletleri'nde bile, kamu sosyal harcamalarının GSYİH içindeki yüzdesi 1980'den 2003'e geldiğimizde, 13,3'ten 16,2'ye yükselmiştir.(Buğra, Adar: 11)

Ülkemizde merkezi ve yerel bütçelerden yapılan kamu bütçesinden yapılan harcamalar içinde sosyal harcamaların belirlenerek izlenmesi ve değerlendirilmesi konularındaki çalışmalar henüz yeterli düzeyde değildir. Bu alanda TEPAV, TESEV, Bahçeşehir Üniversitesinin ve Sosyal Politika Forumunun çalışmaları sosyal harcamaların niteliği ve izlenmesi konusunda önemli bulgular ve sonuçlar ortaya koymaktadır. Makalenin ilgili bölümlerinde yararlanılan bu tip çalışmaların artması, sosyal nitelikli kamu harcamaların sağlıklı bir biçimde izlenmesi ve bu alanda geliştirilecek politikalar açısından büyük önem taşımaktadır.

Türkiye'de Sosyal Politika Uygulamalarının Gelişimi

Türkiye Cumhuriyeti bir sosyal devlettir ve Anayasa ile sosyal ve ekonomik hak ve ödevlerin geliştirilmesinin, devlete görev olarak verilmiş olduğu görülmektedir. Anayasa ile belirlenen Sosyal devletin ana öğelerine kısaca değinecek olursak;

a) Ulusal geliri artırmak. Sosyal devletin ana öğelerinden biri ulusal geliri artırmaktır. Ulusal gelir düzeyi düşük olan ülkelerde, ulusal geliri artırmak için yatırım yapmak, başka bir deyişle, sosyal adalet kuralları içinde kalkınmayı sağlamak gerekir. Anayasa sosyal adalet kuralları içinde kalkınmayı sağlayacak bazı önlemler almış, planlı kalkınmayı öngörmüş özel teşebbüsün ulusal ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürütülmesini sağlamayı devlet görevlerinden saymıştır (m. 48).

b) Ulusal gelirin, adaletli dağılımını sağlamak. Yalnız ulusal geliri artırma yeterli değildir. Önemli olan ulusal gelirin dengeli bir biçimde dağılımını ve bireylerin ulusal gelirden anlamlı birer pay almalarını sağlamaktır. Anayasaya göre; çalışanların yaşam düzeyini yükseltmek, çalışanları korumak, işsizliği önlemek; çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmelerini sağlamak, devlet görevlerindedir (m. 49, 55).

c) Özgürlüklerin gerçekleşmesi için maddi olanak sağlamak. Sosyal devletin özelliklerinden biri de, bireylerin özgürlüklerden yararlanabilmeleri için gerekli olan maddi olanakları sağlamaktır. Liberal devlette olduğu gibi, sınırlamaların olmaması yeterli değildir. Özgürlüklerin gerçekleyebilmesi, bireyler tarafından kullanılabilmesi için, maddi ve manevi koşulların devlet güvencesi altına alınması gerekir. Anayasanın belirttiği gibi, kişinin temel hak ve özgürlüklerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak bir biçimde sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli koşulları hazırlamak devletin görevlerindedir (m. 5).

d) Bireyleri sosyal güvenliğe kavuşturmak. Anayasa, sosyal güvenliği bir hak olarak kabul etmekte, sosyal güvenliği sağlayacak her türlü önlemi almayı ve gerekli örgütleri kurmayı Devlete görev olarak vermektedir (m. 60)

4. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, 19-20 Kasım 2009, Ankara

Anayasada güvence altına alınan sosyal devlet kavramı çok yönlü siyasal ve tartışmalı bir kavramdır. Literatürde bu kavramdan genel olarak kişilerin sosyal durumlarını iyileştirmeyi, onlara insanca bir yaşayış düzeyi sağlamayı, onları sosyal güvenliğe kavuşturmayı kendisi için ödev bilen bir devlet anlaşılmaktadır. (Gözübüyük:32)

Anayasa Mahkemesinin 1985 yılında vermiş olduğu bir kararda ise “*sosyal Hukuk Devleti, insan hak ve hürriyetlerine saygı gösteren, ferdin huzur ve refahını gerçekleştiren ve teminat altına alan, kişi ile toplum arasında denge kuran, emek ve sermaye ilişkilerini dengeli olarak düzenleyen, özel teşebbüsün güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayan, çalışanların insanca yaşamasını ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için sosyal, iktisadi ve mali tedbirler olarak, çalışanları koruyan, işsizliği önleyici, milli gelirin adalete uygun bir biçimde dağılmasının sağlayıcı tedbirleri alan, adaletli bir hukuk düzeni kuran ve bunu devam ettirmeye kendini yükümlü sayan, hukuka bağlı, kararlılık içinde ve gerçekçi bir özgürlük rejimini uygulayan devlettir.*”¹ şeklinde ifade edilmiştir.

Anayasaya paralel olarak Türkiye’de sosyal politika geniş kapsamlı olarak tanımlanma eğilimindedir. Örneğin IX. Kalkınma Planı (DPT, 2007), sosyal politika alanının çerçevesini şu şekilde çizmektedir:

- Beşeri Gelişme ve Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi
- Eğitim Sisteminin Geliştirilmesi
- Sağlık Sisteminin Etkinleştirilmesi
- Gelir Dağılımının İyileştirilmesi, Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadele
- Sosyal Güvenlik Sisteminin Etkinliğinin Arttırılması
- Kültürün Korunması, Geliştirilmesi ve Toplumsal Diyalogun Güçlendirilmesi

Türkiye’de Sosyal Harcamaların Seyri

1950 yıllardan itibaren kapalı, devletçi ekonomi modelinin dönüşmeye başladığı ve aynı zamanda çok hızlı ve yoğun bir iç göç hareketinin başladığı Türkiye’de gerek kentsel gerekse kırsal alanlarda ciddi sosyal sorunlar ortaya çıktığını, aile, dayanışma, komşuluk, mahalle, hemşehrilik gibi geleneksel sosyal yapıların ve kurumların sarsılmaya başladığını görmek mümkündür.

1980’li yıllardan sonra dünyadaki pek çok ülke gibi yeni sağ politikaların etkisinde kalan Türkiye’de kamu sektörünün ekonomideki ağırlığının azaldığını, daha önce kamu hizmeti olarak görülen birçok hizmetin kamunun dışına çıkartıldığı ve yerel yönetimlerin hizmet sunumunda ve sosyal hizmetlerde daha ön plana çıktığı bir döneme girilmiştir.

1930-1990 döneminde sosyal harcamalara ilişkin olarak yapılan bir çalışmaya göre, 1930’larda sosyal harcamaların konsolide bütçeden aldığı pay yüzde 8’in altında iken, 1960’lı yıllarda yüzde 21’in üzerine çıkmış ve 1984 yılına kadar aşağı yukarı bu seviyelerde seyretmiştir. Ancak 1985 yılında önemli bir gerileme yaşanmış ve 1989 yılına kadar konsolide bütçenin yüzde 18’inin üzerine çıkılamamıştır. 1990 yılında sosyal harcamaların konsolide bütçeden aldığı payda önemli bir artış olmuş ve takip eden iki yılda gerçekleşen ek artışlarla birlikte 1992 yılında bu pay yüzde 27,7 ile en üst düzeyine çıkmıştır. Sosyal harcamaların konsolide bütçeden aldığı pay 1993 yılında hafif bir gerileme kaydetmiş, 1994 yılında ise büyük bir ihtimalle bu yıl yaşanan krizin bir sonucu olarak hızla gerilemeye

¹ Anayasa Mahkemesinin 18.2.1985 gün ve E.84/9,K.85/4 sayılı kararı, R.G.26.6.1985-18793

4. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, 19-20 Kasım 2009, Ankara

başlamıştır. 1997 yılında sosyal harcamalarda bu trende aykırı önemli bir yükseliş yaşanmışsa da, bu asıl düşüş trendini bozmaya yetmemiştir. 2000 yılına gelindiğinde sosyal harcamaların konsolide bütçeden aldığı pay, 1992 yılındaki seviyesinin yarısının bile altında olan yüzde 13,2'ye kadar gerilemiştir. (Erdoğdu, Yenigün:39)

2000'li yıllardan itibaren ekonomideki kamu yönetimindeki dönüşüm hızlanmış ve bu dönüşüm sürecinde, sosyal nitelikli kamu hizmetlerinin organizasyonunda ve sosyal kamu harcamalarında ciddi değişimler yaşanmaya başlamıştır. 2004 – 2007 yılları arasında sosyal harcamaların ve sosyal politikaların gelişimi konusunda detaylı bir çalışma yapan Erdoğdu ve Yenigün'ün araştırmasına göre; bu dönemde OECD ülkelerindeki gelişmeye paralel bir biçimde kamu harcamalarının payının azalmasına karşılık sosyal harcama niteliğindeki harcamaların belirgin biçimde artış gösterdiği gözlenmektedir.

Buna göre, 2004–2007 yılları arasında, MYB'nin GSYH içindeki payı yüzde 5,8 gerilerken, sosyal harcamaların GSYH içindeki payı yüzde 17,0 seviyesinde artış göstermiştir. Buna bağlı olarak, Sosyal güvenlik ve sosyal yardım harcamaları 2004–2007 yılları arasında önemli ölçüde artmıştır. Bu dönemde Merkezi Yönetim Bütçesi (MYB) harcamalarındaki ortalama artış yüzde 44,3 iken, sosyal güvenlik ve sosyal yardım harcamalarındaki artış yüzde 76,7'dir. Başka bir ifadeyle bu kalemdeki artış, MYB harcamalarındaki artış oranının yüzde 70 üzerindedir. (Erdoğdu, Yenigün:77-80)

Bahçeşehir Üniversitesi tarafından yapılan bir araştırmaya göre; bütçede ağırlık taşıyan eğitim ve sağlık harcamalarının 1994-2007 arasındaki gelişimine baktığımızda, daha dikkat çekici olan, konsolide bütçede yer alan eğitim harcamalarının GSYH'daki payının, incelenen süre zarfında % 2,7'den %4'e ulaşmış olmasıdır. Yeni GSYH verilerine göre bu oran 2007'de %3,2'dir. Sağlık hizmetlerinde de, 1994'de GSYH'nın % 0,6'sını oluşturan Sağlık Bakanlığı harcamalarının, on iki yıl sonra GSYH'ın %1,5'una çıktığını görüyoruz. Yeni GSYH verilerine göre, sağlık harcamaları 2006'de GSYH'nın %1,1'ini, 2007'de de %1,2'sini oluşturdu.

Varılan harcama seviyesinin nitel olarak da yeterli olup olmadığı sorusunun yanıtından bağımsız olarak, beşeri sermaye yatırımları olarak büyüme literatüründe tanımlanan bu iki harcama kaleminde yer alan kamu harcamalarının GSY_H içindeki payının geçen on iki yılda 2,2 puanlık bir artış göstermiş olması önemli bir olumlu gelişmedir. Savunma ve güvenlik harcamaları, 1994'de, tabloda yer alan eğitim ve sağlık harcamalarının toplamından biraz daha büyük iken, 2007'de eğitim ve sağlık harcamalarının toplamı savunma ve güvenlik harcamalarının toplamından 1,7 kat daha büyük bir seviyeye ulaşmıştır. Özellikle 2003 yılından itibaren, yıllık büyüme oranıyla konsolide bütçe harcamaları artışı arasındaki makasın büyümesi dikkate alındığında, konsolide bütçe içindeki eğitim ve sağlık harcamalarının payının artışı daha da dikkat çekici olmaktadır. (Gürsel:28)

Türkiye'de sosyal kamu harcamaları içinde önemli bir yer tutan iskân ve toplum refahı hizmetlerine bütçeden ayrılan pay yakın zamanlara kadar yüzde 1'in bile altında iken, özellikle 2006 yılı itibariyle önemli bir artış gerçekleşmiş ve bu pay 2007 yılı için yüzde 2,5'e yükselmiştir. İskân ve toplum refahı hizmetlerinde ortaya çıkan bu artışta, 2006 yılı itibariyle Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi'nin (KÖYDES), 2007 yılı itibariyle de Belediyelerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi'nin (BELDES) yaşama geçirilmesinin rolü büyüktür. Bu projelerden 2006 yılında hayata geçirilen KÖYDES'in amacı, susuz veya suyu yetersiz köy ve bağlularının sağlıklı ve yeterli içme suyuna

4. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, 19-20 Kasım 2009, Ankara

kavuşturulması, köy yollarının kalite ve standartlarının yükseltilmesi olarak belirlenmiştir. (Erdoğan, Yenigün: 101)

Bu dönemde özellikle sosyal güvenlik ve sosyal yardım alanında kurumsal olarak çok kapsamlı düzenlemeler yapılmıştır. Emeklilik sigortası reform çalışmalarının kurumsal boyuttaki yansımaları SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı'nın Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) Başkanlığı adı altında aynı çatı altında birleştirilmesidir. Bu kanunda öngörülen genel sağlık sigortası (GSS) modeli ile SSK, Bağ-Kur, Emekli Sandığı ve yeşil kartlılar olmak üzere farklı standartta ve kurumsal yapılar altında yürütülen kamunun sağlık hizmetleri sunumu ve finansmanı ile ilgili hizmetlerinin birleştirilmesi ve tüm vatandaşlara eşit kapsam ve kalitede sağlık sigortacılığı hizmeti verilen bir yapı oluşturulması hedeflenmiştir. (Erdoğan, Yenigün: 53-54)

Sosyal yardım alanında son yıllarda gerçekleştirilen en önemli düzenleme ise, 5263 sayılı Yasa ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün (SYDGM) kurulması ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF) yönetiminin 9 Aralık 2004 tarihinde buraya devredilmesidir. Bugün devletin en önemli sosyal yardım ve himaye kuruluşu, SYDGM'dür. SYDGM, yurt çapında sürdürdüğü yardım faaliyetleri ile bir taraftan sosyal güvencesi olmayan yoksul, kimsesiz, muhtaç ve düşkün, diğer taraftan da işsiz ve/veya eğitimsiz vatandaşlarımıza karşı devletin sosyal sorumluluklarını yerine getirmektedir.

Bu reformların yanı sıra sosyal hizmetler alanında ciddi düzenlemeler yapılmış ve özellikle özürllülere yönelik olarak, evde bakım ve özel eğitim hizmetlerine maddi destek verilmesi, ihtiyacı olanlara aynı ve nakdi yardım yapılması gibi ciddi destekler sağlanmaya başlanmıştır. Bu kapsamda başta SYDV, Vakıflar Genel Müdürlüğü, SHÇEK olmak üzere değişik kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen sosyal yardımların miktarı 2002 yılında 1,4 milyar YTL iken, 2006 yılında 5,7 milyar YTL'ye ulaşmıştır. (Erdoğan, Yenigün: 58)

Bu harcamaları yapan kamusal örgütsel yapıya baktığımızda ise merkezi ve yerel düzeyde geniş bir örgütsel yapı karşımıza çıkmaktadır. Buna göre sosyal harcama yaptığı kabul edilen merkezi örgütsel yapıları şöyle sıralayabiliriz. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Özürllüler İdaresi Başkanlığı, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü.

Merkezi düzeydeki bu reformlar ve gelişmeler bir bütün olarak değerlendirildiğinde genel olarak sosyal nitelikli kamu harcamalarının artış eğiliminde olması olumlu bir gelişmedir. Ancak, sosyal politika anlayışının kamu hizmetlerine ve kamu bütçelerine yansıtılmasında, sosyal nitelikli kamu harcamalarının sürdürülebilir finansmanında ve özellikle yerel düzeyde sosyal politikaların yönetiminde problemler vardır. Aşağıda yerel düzeyde sosyal politika uygulamaları yönetimi ile ilgili gelişmeler ve sorunlar ele alınacaktır.

Sosyal Hizmetlerin Yerellik Boyutu ve Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Sosyal Politika

Merkezi devlet yönetiminin yerel nitelikli hizmetlerin gerçekleştirilmesi ve sunulmasında başarısız olduğu günümüz dünyasının gerçeklerinden biri haline gelmiştir. Buna karşılık, merkezi idarenin zafiyetlerini gidermek üzere ortaya çıkan yerellik (Subsidiarity), herhangi bir sorunun çözümünde o soruna en yakın olan yönetim birimlerinin sorunu üstlenmesi, yetkilerin onda toplanması ilkesidir. Uluslararası çevrelerin son yıllarda sıkça dile getirdikleri bu yönetim anlayışı, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, demokratikleşmenin gerçekleştirilmesi iddiasını taşımaktadır.

Bu anlayış çerçevesinde, kamu sektörü (birinci sektör), özel sektör (ikinci sektör) ve sivil toplum ya da gönüllü kuruluşlardan (üçüncü sektör) oluşan yeni bir yönetim anlayışı katılımcı ve çoğulcu bir toplumun kurulması adına öngörülmektedir. Yereli, sivil toplum kuruluşlarını öne çıkaran, yerel demokrasinin merkezi düzeydeki temsili demokrasiye göre daha katılımcı bir çerçeveye sahip olduğunu öne süren bu yaklaşım, aslında batı demokrasisinin içine düştüğü temsil krizine de çözüm aracı olarak görülmektedir.

Bu yaklaşım doğrultusunda, sosyal politika alanında Türkiye’de de yansımalarını gördüğümüz yeni bir “refah yönetimi” modelinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu modelin özelliklerinden bir tanesi, merkezi devletin refah sunumu ile ilgili sorumluluklarının yerel yönetimlere devridir. Bir diğeri ise, kamu kuruluşları ile özel sektör arasındaki, içinde gönüllü kuruluşları da barındırması özellikle arzu edilen işbirliklerine atfedilen önemin artmasıdır. Aslında bugün sivil toplum kuruluşları (STK) sosyal politika alanında, hem kamu hizmetlerinin hem de sosyal bakımın sağlanmasında çok önemli birer aktör haline gelmişlerdir. (Buğra, Adar: 11)

Türkiye’de yerel yönetimlerin sosyal hizmet ve yardım alanına aktif olarak yönelmeleri 1980’li yıllara rastlamaktadır. Özellikle 1984 sonrası yeniden yapılanma ve gelirlerinin artmasına paralel olarak, Büyükşehir belediyeleri ve ekonomik durumu güçlü olan diğer belediyeler, merkezi yönetimin ilgi alanında bulunan sosyal hizmet ve yardımları yapar duruma gelmişlerdir. Bu kapsamda engelliler için danışma ve rehabilitasyon merkezleri, kimsesiz sokak çocuklarını koruma merkezleri, kadın sığınma evleri, düşkünler evi, huzurevleri, aşevleri kurulması; yoksullara ayni ve nakdi yardım sağlanması; gezici sağlık merkezi, yaşlılara ücretsiz paso uygulamaları; öğrencilere burs verilmesi vb..ne yönelik hizmetler artmaya başlamıştır.

2000’li yıllarda yerel yönetimlerin sosyal harcama alanında daha aktif hale geldiği görülmektedir. Bu eğilimin bir sebebi yerel yönetimlerle ilgili olarak yapılan reformlarla belediyelerle il özel idarelerine sağlanan kaynak ve yetki ile ilişkili iken diğeri de merkezi idare alanında görülen sosyal harcamaların artırılması tercihinin yerel yönetimlere yansımalarıdır.

Son dönemde yerel ve merkezi düzeyde sosyal nitelikli kamu hizmetlerinde belirgin artışa karşılık bu alanda yaşanan önemli problemler vardır ve bu problemler sosyal harcamalardan istenilen sonuçların tam olarak alınmasında engel teşkil etmektedir. Bu problemlerden ilki, sosyal harcamaların ve sosyal yardımların önemli ölçüde artış gösterdiği yerel düzeyde bu alanda faaliyet gösteren kurumların işbirliğinin yeteri kadar geliştiği söylenemez. Bu durum yerel sosyal politikaların uygulanmasında en önemli sorun alanlarından birisi olan yönetim sorununu gündeme getirmektedir.

Diğer önemli problem ise, Türkiye de yerel düzeyde sosyal nitelikli temel kamu hizmetlerini sunmak üzere teşkilatlanmış kuruluşların insanlara ulaşmada kapasite ve örgütlenme eksiklikleri ile ilgili olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu sorunların ortaya çıkmasının temel nedenlerinden birisi, kamu yönetiminin dikey örgütlenme modelinden yani merkezden yerel hizmet götürme modelinden kaynaklanmaktadır. Bu modelde temel kamu hizmetleri merkezde kurulan teşkilatların taşra temsilcileri aracılığı ile doğrudan yürütülmekte ve yerel yönetimler ile bu alanda çalışan sivil örgütler arasında kurulması gereken iletişim ise bir takım kurullar, komisyonlar tarafından yürütülmeye çalışılmaktadır.

Öte yandan, Türkiye’de henüz sosyal politika alanının temel kavramları olan hayat kalitesinin geliştirilmesi, insani odaklı kalkınma, sosyal politikanın yönetimi, sosyal bütçe, yerel sosyal politikaların geliştirilmesi, yerel aktörlerin sisteme koordinasyonu ve entegrasyonu, yerel sosyal bütçelerin gözetimi, gibi birçok kavramın zihinsel düzeyde tam olarak içselleştirildiğini söylemek mümkün değildir. Ülkemizde henüz sosyal politika denilince öncelikle sosyal hizmet ve sosyal yardımlar anlaşılmaktadır. Oysa sosyal politika yaklaşımının kamu hizmetlerine yansıtılması ve kamu hizmetlerinin planlanması ve finansmanında bu anlayışın egemen olması önemlidir.

Ancak yerel düzeyde kamu hizmetleri ile ilgili olarak katılımcı stratejik planlamanın yapılması ve uygulamanın izlenmesi yani çok düzlemli yönetim yaklaşımının yeterince gelişmemiş olması kaynakların ciddi biçimde israfına ve mükerrer işlerin yapılmasına yol açmaktadır. Bu sorunların önüne geçmek için sosyal politika alanında birbirinden kopuk çalışan kamu kurumları için öncelikle katılımcı planlama sürecinin geliştirilmesi ve bu kapsamda ilin bütününe yönelik olarak harcanacak kaynaklarda ve yerel bütçelerde sosyal odaklılığın geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca planlama aşamasından sonra ve uygulama aşamasında da katılımcı bir yaklaşımla uygulamaların izlenmesi de sosyal politika yönetiminin çok önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

Bu sorunlar ve sorunlara yerel düzeyde getirilen temel yaklaşımlar çerçevesinde aşağıda 2003-2008 yılları arasında Sivas ilinde sosyal politika odaklı kamu hizmeti anlayışının geliştirilmesi ve sosyal politika yönetiminin hayata geçirilmesi için yapılan çalışmalar ve geliştirilen özgün çalışmalara yer verilecektir.

Sivas İli Uygulamaları Işığında İl Düzeyinde Sosyal Politika Yönetimi ve Sosyal Politika Odaklı Kamu Yönetimi

Kamu hizmetlerinde Sosyal Politika anlayışının yansıtılması ve bu kapsama giren hizmetlerin daha kaliteli bir biçimde yerine getirilmesinde en önemli aşama kamu hizmetlerine bakış açısının zihinsel düzeyde değiştirilmesidir. Zihinsel dönüşümü hızlandırmanın en etkili yöntemleri ise üst yönetimin bu konuda üstleneceği liderlik rolü ile kamu hizmetlerini sosyal odaklı yaklaşım ve katılımcı bir anlayışla planlanması ve yürütülmesidir.

Bu kapsamda Valilik önderliğinde Sivas ve ilinde ilk aşamada, il genelinde yürütülen kamu hizmetlerinin katılımcı bir süreç içinde ve sosyal odaklı kamu hizmeti anlayışı içerisinde planlanması sağlanmıştır.. Daha sonra planda yer alan her bir sektörle ilgili olarak sektördeki bütün tarafların katılımı ile eylem planlarının hazırlanması sağlanmıştır. Her bir eylem planının uygulanması ile ilgili

süreç kendi içinde yaratılan veya mevcut katılımcı mekanizmalarla valilik tarafından izlenmiş ve sonuçları, periyodik olarak yayınlanan sağlıklı yaşam göstergesi, denetim ve sektörel faaliyet raporları ile kamuoyuna duyurulmuştur. Böylece kamu kaynaklarının kullanımında sosyal odaklılık, hedefleme, motivasyon, planlama, izleme, denetim, açıklık, katılım, hesap verebilirlik gibi önemli ilkelerin hayata geçirilmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

Sosyal Politika Odaklı Kamu Hizmeti için Önemli Bir Araç Katılımcı İl Gelişme Planları

İl gelişme planının hazırlık sürecinde ilk aşamada “Neredeyiz?” sorusuna cevap vermek üzere ilin Sosyal ve Ekonomik Göstergelerinin yer aldığı “Sivas Genel Durum Raporu” ve çeşitli sektörlerinin mevcut durumlarının ayrıntılı olarak ortaya konulduğu “Sektörel Durum Raporları” yayınlanmıştır.

Bu aşamadan sonra, sivil toplum örgütleri, özel sektör, siyasi partiler, toplumsal gruplar ve halkın katıldığı ‘**Sosyal ve Ekonomik Konsey**’ adıyla oluşturulan geniş bir platformda “2023 Sivas Strateji Planı Ön Raporu” tartışmaya açılmıştır. Ayrıca katılımı güçlendirmek amacıyla vatandaş anketleri, e-forum vb. gibi katılımı güçlendirecek birçok yöntem kullanılmıştır. Bu kapsamda ilçeler ve belediyelerin kendi ölçeklerinde benzeri bir süreci işletmeleri ve ilin genel vizyonuna katkıda bulunmaları öngörülmüştür. Bütün bu sürecin sonucunda **Sivas 2023 İl Gelişme Planı** kapsamında sosyal politika alanına giren kamu hizmet alanlarında aşağıdaki hedefler belirlenmiştir.

—**Eğitim Hizmetlerinde;** ikili ve taşınmalı eğitimin en aza indirilmesi, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması, yurt ve pansiyonların yaygınlaştırılması ve iyileştirilmesi, kentsel alanlarda sıkışan ve yetersiz hale gelen okulların yeni alanlara taşınması, eğitimin kalitesini arttırıcı, okullaşma oranlarının yükseltilmesi, çağın gereklerine uygun yeni okulların yapılması, eğitimde teknoloji kullanım düzeyinin yükseltilmesi,

—**Sağlık Hizmetlerinde;** Koruyucu sağlık hizmetlerinin etkinleştirilmesi, bu amaçla sağlık ocaklarının arttırılması, mevcut sağlık ocaklarının fiziki alt yapılarının iyileştirilmesi, tıbbi donanım yönünden güçlendirilmesi, mobil sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi, hastanelerin modernizasyonu, Sağlık hizmetlerini etkili, kaliteli verimli kılacak her türlü uygulama projesi, teknoloji düzeyini arttıracak araç-gereç ve donanım alımları,

—**Sosyal Hizmetlerde;** Sosyal hizmetler toplumun her kesimini kapsayan bir hizmet alanı olarak değerlendirilecektir. Başta engelliler, korumaya ve bakıma muhtaç çocuklar, yaşlılar olmak üzere sosyal hizmetlerde fiziki alt yapıyı geliştirecek ve güçlendirecek yatırımlara öncelik tanınacaktır.

—**Gençlik ve Spor Hizmetlerinde;** Gençlere ve halka yönelik sportif ve sosyal nitelikli tesislerin geliştirilmesi, alt yapıların iyileştirilmesi, özellikle ilçelerdeki ve beldelerdeki spor tesislerinin arttırılması, gençlik merkezlerinin geliştirilmesi ve desteklenmesi,

—**Kırsal Altyapı Projelerinde;** kırsal alanda nüfus büyüklükleri, arazi koşulları ve tarımsal üretim kapasiteleri vb kriterlere uygun olarak yatırım planlaması yapılacaktır. Köy yollarında karayolu ağı ile uyumlu olarak oluşturulacak kırsal kara yolu ağı öncelilerine göre yeni asfalt yapımı, mevcutların onarımı, tüm yerleşim yerlerinde kapalı şebeke yapımı, tarımsal sulama çalışmaları, kanalizasyon yapımı, kırsal alanda düzenli yerleşmeye ve toplulaştırmayı sağlayacak yatırımlar,

—**İstihdamın Geliştirilmesinde;** Kırsal ve kentsel alanların üretim gücünü ve düzeyini arttıracak nitelikteki projeler kırsal ve kentsel alanda iş gücünün eğitilmesi, işe kavuşturulması, el sanatlarının teşvikine yönelik projeler,

Bütün katılım ve katkıların alınmasını takiben “2023 Sivas Strateji Planı Ön Raporu” Sivas Sosyal ve Ekonomi Konseyinde tartışılmış, öncelikler ve temel yönelimler belirlenerek planın kabulü sağlanmıştır. Bu aşamadan sonra resmi statü kazanan ‘**Sivas İl Gelişme Planının**’ hayata geçirilmesini sağlamak üzere plandaki öncelikler doğrultusunda ilgili kamu örgütleri tarafından “Eylem Plan”ları yayınlanmıştır. Aşağıda bu kapsamda temel kamu hizmetlerinde yürütülen bazı çalışmalara yer verilmiştir.

Kırsal Altyapı Hizmetlerinin İyileştirilmesi

Sivas 2023 planı doğrultusunda en büyük yerel yatırımcı kuruluş olan İl Özel İdaresi kendi yatırım planlaması hedeflerini planlamış ve bu kapsamda çok geniş bir coğrafyada bulunan 1200’ün üzerinde köyün ve bunların mezralarının kırsal altyapısının iyileştirilmesi en çok önem verilen konulardan birisi olmuştur. Burada temel hedef alanları temiz suya erişimin sağlanması ve ulaşımın iyileştirilmesi olarak belirlenmiştir. Özel idare ve KÖYDES kaynakları ile bu alanda çok önemli gelişmeler sağlanmış ve Sivas’ta şebekeli suya erişemeyen köy kalmamış, yol altyapısı ise büyük ölçüde iyileştirilmiştir.

İl özel İdaresinin yıllara göre harcamalarına bakıldığında sosyal odaklı kamu hizmeti planlaması yaklaşımının sonuçları çok net görülmektedir. Buna göre İl özel İdaresi il gelişme planı doğrultusunda geliştirdiği hedeflere yönelik olarak kaynaklarını sosyal niteliği ağır basan kamu hizmetlerine yönlendirmiş ve bu nitelikteki harcamalarda 2002-2006 yılları arasında toplamda 10 katlık bir artış yaşanmıştır.

ÖDENEK TAHSİS EDİLEN KURUMLAR	YILLAR					TOPLAM
	2002	2003	2004	2005	2006	
KIRSAL ALTYAPI HİZMETLERİ	2.528	8.364	7.753	12.611	15.500	46.756
SAĞLIK HİZMETLERİ	217	1.269	3.063	2.392	1.000	7.941
TARIM HİZMETLERİ	82	874	721	756	1.080	3.513
EĞİTİM HİZMETLERİ	1.102	2.989	2.356	4.500	5.000	15.947
KÜLTÜR VE TURİZİM	98	666	848	960	2.250	4.822
GENÇLİK VE SPOR HİZMETLERİ	1.032	1.025	625	969	3.000	6.651
SOSYAL HİZMETLER	0	479	27	137	1.000	1.643
ÇEVRE VE ORMAN HİZMETLERİ	0	0	3.115	6.799	2.100	12.014
KARAYOLLARI HİZMETLERİ	0	486	886	750	500	2.622
ÖZEL İDARE HİZMETLERİ	221	490	347	731	23.570	25.359
TOPLAM	5.280	16.642	19.741	30.605	55.000	127.268

Eğitim Hizmetlerinin İyileştirilmesi

Sosyal kamu hizmetlerinde öncelik alanlarının başında gelen sektör eğitimidir. Sivas’ın göç veren nüfus yapısı ve geniş coğrafyası şartları altında yedi yüzden fazla okulun kapalı olduğu göz önüne alındığında öğrencilerin önemli bir kısmının yurtlarda kalması, bir kısmının da taşınmalı eğitimle taşınması veya kendi imkânlarıyla okullara gitmesi bu sektördeki en sorunlu alanları oluşturmaktadır. Dolayısıyla eğitim yoksunluğunu gidermek üzere eğitim hizmetlerinin altyapısının iyileştirilmesi, eğitime

4. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, 19-20 Kasım 2009, Ankara

ulaşılabilirlik ve eğitim kalitesinin artırılması Sivas Eğitim Hizmetleri Eylem Planının temel politika önceliklerinden birisi olmuştur.

Fiziki altyapı ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla ciddi bir eğitim bütçesi ayrılmış ve bu bütçe okulların iyileştirilmesi, yeni okulların yapılması ve yeni yurtların yapılması için harcanmış ve bu alanda çok büyük bir iyileştirme yapılmıştır.

Öte yandan eğitime ulaşılabilirlik ve eğitim kalitesini artırmak amacıyla taşınmalı öğretmen modeli geliştirilmiştir. Kamuda yenilikçiliğin önemli örneklerinden birisi olan taşınmalı öğretmen modelinin temel yaklaşımı binlerce küçük öğrencinin her gün ciddi mesafelere taşınmasının sosyal ve mali maliyetlerinin önüne geçmek olmuştur. Sivas ilinde geliştirilen bu uygulama daha sonra milli Eğitim bakanlığı tarafından hukuki altyapıya kavuşturulmuştur. Ayrıca kamu hizmetlerinde önemli ölçüde etkinlik ve verimlilik sağladığı için Başbakanlık tarafından kamu hizmetlerinde verimliliğin sağlanması ile ilgili en iyi uygulamalardan birisi olarak seçilmiştir. Bu dönemle ilgili olarak TESEV in çeşitli illerde yaptığı anket çalışması sonucunda Sivas ilinde eğitim hizmetlerinden memnuniyet oranı %80 olarak belirlenmiştir.

(Toksöz: 148)

Sağlık Hizmetlerinin İyileştirilmesi

Geniş bir coğrafyada yaşayan insanların en temel insan hakkı olan sağlık hizmetlerinden yararlanabilmelerini amaçlayan Sağlık Hizmetleri Eylem Planı kapsamında Sağlık hizmetleri alanında temel hedefler olan fiziki altyapının iyileştirilmesi ve sağlık hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması için mevcut sağlık tesislerinin şartlarının iyileştirilmesi ve ihtiyaç olan sağlık tesislerinin yapılması sağlanmış bunun yanısıra Türkiye’de ilk defa taşınmalı sağlık hizmetini geliştirilerek oluşturulan kırsal mobil sağlık ekipleriyle vatandaşların ayağına sağlık hizmetlerinin götürülmüştür. Bunun yanısıra yaşlılara ve özürülere evde bakım hizmetleri gibi hizmetler uygulamaya konulmuştur.

Sosyal Hizmet ve Sosyal Hizmetlerde Yönetişim Mekanizmalarının Geliştirilmesi

Sosyal politika alanının en önemli boyutlarından birisini oluşturan sosyal hizmetlere özel bir önem verilmiş ve bu alanda geliştirilen hedefleri hayata geçirmek üzere **‘Sosyal Hizmetlerin Geliştirilmesi Eylem Planı’** hazırlanmıştır. Hazırlanan plan Sosyal Hizmet Koordinasyon kurulunda görüşülerek yürürlüğe konulmuştur. Planın temel yaklaşımları aşağıya çıkarılmıştır.

İl Genelinde Sosyal Hizmet yönetim Mekanizması: İl Sosyal Hizmet koordinasyon Merkezi

İl genelinde yürütülen sosyal hizmetlerin işbirliği ve koordinasyonu içerisinde yürütülmesini sağlamak üzere **‘Sosyal Hizmetlerin Geliştirilmesi Eylem Planı’** hazırlanmış ve daha sonra bu planın uygulanmasını izlemek üzere ilgili kamu ve gönüllü kuruluş temsilcilerinin katılımı ile İl Sosyal Hizmetler müdürlüğü bünyesinde Valilik onayı ile **‘İl Sosyal Hizmet Koordinasyon Merkezi’** kurulmuştur. Bu kapsamda İlçelerde kurulan koordinasyon merkezlerinin başkanlığının ilçe kaymakamları tarafından, sekreteryaya hizmetlerinin ise İlçe Sosyal Dayanışma Vakıfları tarafından yerine getirilmesi sağlanmıştır.

Koordinasyon merkezinin görevleri ile ilgili detaylı bir yönerge yayınlanmış ve bu birimin görevini tam olarak yapabilmesini sağlamak üzere, merkezin koordinasyonunda İl genelinde tarama çalışmaları yapıp İl'in sosyal hizmet envanteri çıkarılmış ve ildeki bütün ilgili vakıf ve sosyal hizmet birimlerinin ortak kullanacağı '**Sosyal Hizmet Veri Tabanı**' oluşturulması için çalışma başlatılmıştır.

Sosyal Hizmetlerin Sunumunun ve Altyapısının İyileştirilmesi

İl genelinde sosyal hizmet alanında ihtiyaçların karşılanması için sosyal hizmet kuruluşlarının ihtiyaçlara göre çeşitlendirilmesi ve kalitesinin artırılması büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla plan kapsamında yer alan **Aile Danışma Merkezi, Çok Amaçlı Toplum Merkezleri, Özürlü Eğitim Kültür ve Rehabilitasyon Merkezi, Gençlik Merkezleri, Madde Bağımlılığı Rehabilitasyon Merkezi** gibi ihtiyaç olan bütün sosyal hizmet birimlerinin açılması için çalışmalar başlatılmıştır.

Sosyal Hizmetlerin Yerel Düzeyde Örgütlenmesinde Yeni Bir Model

Sosyal hizmetlerin il genelinde kaliteli bir biçimde verilmesi mümkün olan en yaygın örgütlenme ve işbirliği ile mümkündür. Bu yaygın örgütlenmeye ilgili bütün kuruluşların işbirliğini gerektirdiği gibi sivil toplum örgütlerinin ve gönüllülerinde aktif katılımın gerektirmektedir.

Bu kapsamda İl ve ilçelerde '**Sosyal Hizmet Bölgeleri**' oluşturularak her bir bölgeden sorumlu olmak ve buralarda yürütülecek sosyal hizmetleri koordine etmek üzere bir sosyal hizmet uzmanı görevlendirilmiştir. Sosyal hizmet uzmanları bölgelerindeki mahalle meclislerinin çalışmalarından, sosyal hizmet gönüllülerinden, sosyal hizmet birimlerinden ve okullardaki sosyal hizmet çalışmalarının koordinasyonundan sorumlu tutulmuştur.

Sosyal hizmet bölgeleri ile ilişkilendirilerek bütün ilçelerimizde Sağlık Ocaklarında, Toplum Sağlığı Merkezlerinde '**Sosyal Hizmet Birimleri**' oluşturulmuş ve sadece sosyal hizmetlerin yürütülmesi ve koordinasyonundan sorumlu olmak üzere yeterince sağlık personeli görevlendirilmiş, ekipman ve oda tahsisi sağlanmıştır.

Sosyal Hizmetlerde Halkın Katkı ve Katılımı; Mahalle Meclisleri ve Sosyal Hizmet Gönüllüleri

Her mahallede halkın sosyal problemlerin teşhis ve çözümüne katkısının artırılması amacıyla mahalle meclisleri oluşturulmuş ve mahalle meclislerinin, sosyal hizmet birimleri ve sosyal hizmet gönüllülerinin ile entegre çalışması için düzenlemeler yapılmıştır.

Sosyal Hizmetlere Toplumun katılımının teşvik edilmesi amacıyla **Sosyal Hizmet Gönüllülüğü** sistemi uygulamaya konulmuş ve gönüllülerin sosyal hizmet birimleri ile bağlantılı olarak görev yapmak üzere mahallerde, hastanelerde, sosyal hizmet bölgelerinde, sosyal yardım faaliyetlerinde görevlendirilmeleri sağlanmıştır.

Özürlülere Yönelik Sosyal Hizmetlerin Geliştirilmesi

Sosyal hizmetler alanındaki en önemli konulardan birisi engelli vatandaşların sosyal ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla '**Engelliler Yönelik Sosyal Hizmetlerin Geliştirilmesi Eylem Planı**' hazırlanmış ve bu kapsamda başta engellilerin fiziki çevreye ulaşılabilirliği olmak üzere, sosyal tesislerin iyileştirilmesi

ve yenilerinin yapılması, engellilerin sosyal ve mesleki eğitim ihtiyaçlarının karşılanması, evde bakım hizmetleri gibi tüm hizmet konularında çalışmalar yapılarak önemli gelişmeler elde edilmiştir.

Gençlere Yönelik Sosyal Hizmetlerin Geliştirilmesi

Kentsel ve kırsal alanda yaşayan gençlerimizin ihtiyacı olan sosyal hizmetlerin yeterince karşılanmaması bu gençlerimizin toplum ve devlete bakışlarını olumsuz yönde etkilediği gibi geleceğe dair ümitlerini de zayıflatmaktadır. Bu sebeple gençlere, özellikle gelir seviyesi düşük yerleşim yerlerinde yaşayan gençlerimize yönelik sosyal hizmetler öncelikli olarak ele alınması gereken bir konudur. Bu konuda İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Gençlik Spor Müdürlüğü ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü koordinasyonunda **Gençlik Hizmetleri Eylem Planı** hazırlanarak uygulamaya konulmuştur.

Bu kapsamda ilk aşamada, bütün ilçelerde öncelikle spor salonlarında olmak üzere durumu uygun olan mekanlarda gençlerimize yönelik sosyal, mesleki sportif hizmetleri vermek üzere gençlik merkezleri kurulması ve buralarda gençlerimizin ihtiyacı olan sosyal aktivitelerin sağlanması, meslek edindirme kursları açılması, meslek edinmelerinin sağlanması, sportif ve kültürel aktivitelere imkan sağlayacak altyapının güçlendirilmesi, gençlerimizin spor kulüpleri ile ilişkilendirilmesi sağlanmasına yönelik kapsamlı çalışmalar başlatılmıştır.

Ayrıca ilçelerimizde öncelikli olarak tarihi değeri olan yerlerin restore edilerek olmayan yerlerde durumu uygun olan binaların Kültür ve Sanat Merkezi olarak tanzim edilmesi ve bu birimlerde, çevre, kültür ve sanat alanlarındaki kurs, sergi gibi etkinliklere yer verilmesi sağlanmıştır.

Sokakta Yaşayan Ve/Veya Çalışan Çocuklar Ve Gençlere Yönelik Çalışmalar

Ülkemizde son yıllarda, sokakta çalıştırılan, sokakta yaşayan ve madde kullanan çocukların sayısında artış görülmektedir. Bu çocukların bir kısım asayiş olaylarına karıştıkları da gözlenmektedir. Bu çocukların kurtarılması, uçucu, uyuşturucu, alkol kullanımı gibi zararlı alışkanlıklar edinmelerinin önlenmesi, tedavi ve rehabilitasyonu ile topluma kazandırılması amacıyla ekonomik, sosyal, kültürel ve benzeri tedbirlerin alınması devletin başta gelen görevlerindedir.

Bu amaçla öncelikle, suça meyilli veya sürekli suç işleyen, Sokakta yaşayan veya çalışan Madde bağımlısı çocuklar ve gençlerin sorunlarını çözmek ve bu gençlerimizi tekrar topluma yararlı gençler olarak kazanmak üzere **Aile Danışma Merkezi** kurulmuştur.

Danışma Merkezi'nin yönlendirmesine göre, Devlet Hastanesi bünyesinde madde bağımlısı gençler için açılacak olan tıbbi rehabilitasyon amaçlı birimde madde bağımlısı gençlerden tıbbi rehabilitasyona ihtiyacı olanlar tedavi edilmesi, daha sonra diğerleri ile beraber mesleki rehabilitasyona tabi tutulması ve kurslar sonucunda bir meslek edinerek bir işyerinde çalışmaları veya kendi işlerini kurmaları için gerekli destek sağlanması hedeflenmiştir.

Ayrıca uyuşturucu, uçucu madde ve alkol kullanımıyla mücadele edilmesi ve bu tip alışkanlıkları olan çocukların topluma kazandırılması için Aile Danışma Merkezi Koordinasyonunda henüz ulaşılamayan mağdur çocuklara ulaşılması sağlanmıştır.

Çocuk suçluluğuna yönelik olarak, okul müdürlükleri, okul-aile birlikleri, bölge esnafı ve mahalle muhtarlarıyla sürekli görüş alışverişinde bulunulması sağlanmış ve Okul Polisi uygulaması bütün okullara yaygınlaştırılmıştır.

Yoksullukla Mücadele Çalışmaları

Sosyal Politika alanında en önemli konulardan birisi olan Yoksullukla mücadele etmek ve özellikle yoksulluk sınırının altında yaşayan kişilerin hayat seviyesini yükseltmek amacıyla yoksullukla mücadele eylem planı hazırlanarak planlı bir çalışma başlatılmıştır. Bu kapsamda bireyin özel durumu ve ilerlemesi dikkate alan **Kişisel Gelişime Duyarlı Sosyal Yardım Programı** geliştirilmiştir. Bu kapsamda sosyal yardımların yapısının, yararlanların hayat seviyelerinin kalıcı ve hissedilir biçimde değiştirilmesi amacıyla yönelik olarak yeniden düzenlenmesi amaçlanmıştır.

Yaklaşımın özünü öğrencilerin okula devamı ve başarısı, özürülülerin tedavisi, işsiz olanın iş kurslarına devamı, suça meyilli olanların suç işlememesi, madde bağımlısı olanların bağımlıktan kurtulmak için gerekli çabayı göstermesi gibi kriterler oluşturmakta ve sosyal yardımların bu kriterler gözetilerek yapılması amaçlanmaktadır.

Buna göre, ilçelerdeki sosyal yardıma muhtaç kişilerin kayıtlarının güncellenmesi ve ailedeki her bireyin durumunun; yeni doğanlar, öğrenciler, yaşlı ve çalışamaz olanlar, özürülüler gibi özel durumlar dikkate alınarak tek tek belirlenmesi sağlanmıştır.

Konut İyileştirmeye Yönelik Çalışmalar

Geliştirilen sosyal yardım programı içerisinde en çok önem verilen konuların başında konut yoksunluğunun azaltılması gelmiştir. Çünkü kişisel durumları ve kişisel ilerlemeyi gözetenek yapılacak yardımların yanı sıra ailenin toplam refahının yükseltilmesi amacıyla ailenin veya bireyin oturduğu konutun iyileştirilmesi en önemli faktörlerden birisidir. Bu amaçla kentsel alanlarda sağlıklı konut kiralınmasına yönelik kira yardımı sistemi, kırsal alanlarda ise konut iyileştirmeye yönelik bir sistem uygulamaya konulmuş ve ciddi faydalar elde edilmiştir.

Sosyal Marketlerin Kurulması

Öte yandan gönüllü aynî yardımların koordineli ve tek elden düzenli bir şekilde dağıtımı için tüm ilçelerimizde Sosyal Dayanışma Vakıfları bünyesinde yerel yönetimler ve sivil örgütlerle işbirliği halinde sosyal market adı verilen ve verene alanın birbirini görmediği bir ayni yardım yönetim sistemi oluşturulmuştur. Bu sistem içerisinde çok önemli mikatarlarda ayni yardım sağlanmış ve bu yardımlardan sosyal hizmet gönüllülerinin görev yaptığı Sosyal marketler aracılığı ile ihtiyacı olan bütün vatandaşların ücretsiz olarak yararlanmaları sağlanmıştır.

Mesleki Eğitim ve Meslek Edindirme

Sosyal yardımların en önemli hedefi kişilerin hayatında sürekli iyileştirme sağlanmasıdır. Bu amaçla Mesleki Teknik Eğitim Kurulu ve İl İstihdam Kurulunun birlikte çalışması sağlanmış ve kamu kuruluşlarının, belediyelerin, sosyal yardımlaşma vakıflarının, sivil toplum örgütlerinin, meslek örgütlerinin ortak meslek edindirmeye yönelik projeler üretmesi, ihtiyaçlara uygun meslek edindirme

kursları açılması ve kurslar sonucunda bu kişilerin meslek alanlarında çalışmaları veya kendi işlerini kurmaları için gerekli desteklerin verilebilmesinin zemini oluşturulmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye Cumhuriyetinin temel niteliklerinden birisi olan sosyal devlet ilkesinin hayata geçirilmesi kamu harcamalarında ve politikalarında sosyal politika odaklı bir yaklaşımın benimsenmesi ile mümkündür. Buna karşılık bu alanda bazı problemler vardır ve bu problemler çözülmeden istenilen düzeyde bir başarı elde edilmesi güçtür.

1-Kapasite Problemi Giderilmelidir; Türkiye de yerel düzeyde temel kamu hizmetlerini sunmak üzere teşkilatlanan kuruluşların kapasite, kaynak ve örgütlenmeye ilişkin problemleri çözülmelidir.

2-Merkezi Ve Yerel Aktörler Arasında Etkili Görev Ve Yetki Paylaşımının Yapılması Sağlanmalıdır; Sosyal politika alanında faaliyet gösteren yerel ve merkezi aktörler arasında yeni bir örgütlenme ve işbirliği ortamı oluşturulmalı, bunun için yerel yönetimler tarafından yerine getirilebilecek nitelikte olan sosyal hizmetler yerel yönetimlere kısmen veya tamamen devredilmeli, merkezi idare ile yerel yönetimler arasında görev paylaşımı yapılmasından sonra yerel ve merkezi düzeyde sosyal odaklı bütçenin yapılması ve izlenmesi konusunda işleyen bir mekanizma geliştirilmelidir. Bu ülkemizde sosyal yerel yönetim kavramının ve uygulamasının hayata geçirilmesinde önemli bir aşama olacaktır.

3-Katılımcı Ve Sosyal Odaklı İl Gelişme Planlarının Yapılmalıdır; Yerel bütçelerde sosyal odaklılığın geliştirilmesi için il genelinde stratejik planlama sürecinin ciddiye alınması ve gerek planlama gerekse uygulama aşamasında katılımcı mekanizmaların işletilmesi sosyal politika yönetişiminin çok önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Özellikle dezavantajlı toplumsal kesimlerin karar alma süreçlerine katılımı sağlanmalıdır. Böylece, kendilerini ilgilendiren hizmetlere yönelik politika ve programların belirlenmesinde; projelerin uygulanmasında işbirliğine girmelerinin olanakları yaratılmalıdır.

4-Yerel Düzeyde Sosyal Politika Yönetişimi Güçlendirilmelidir; Ülkemizde il genelinde ve yerel düzeyde sosyal harcamaların belirlenen hedeflere yönlendirilmesi ve sosyal politikaların geliştirilmesinde ilgili aktörler arasında iyi işleyen bir işbirliği ortamının yaratılması büyük önem taşımaktadır.

5-Kamu Hizmetlerinde Yenilikçilik Teşvik Edilmelidir; Geliştirilen sosyal politikalar tüm kesimlere ve sorunlara yönelik geçerli çözümler içermelidir. Bunun için yöneticilerin kamu hizmetlerinde sorun teşhisini iyi yapmaları ve dar kalıplardan çıkarak çözüme yönelik yenilikçilik yaklaşımı içinde olmalıdırlar.

6-Sosyal Hizmetlerde Ve Yoksullukla Mücadelede Yeni Yöntemler Geliştirilmelidir; Sosyal hizmet kapsamına girenler ve yoksullar toplumda en sıkıntılı kesimi oluşturmaktadır ve bu alanlarda geliştirilecek yöntemler bu insanların içinde bulunduğu şartları iyileştirmeye veya tamamen ortadan kaldırmaya yönelik nitelikte olmalıdır.

Sonuç olarak; 2003-2006 yılları arasında Sivas ve Denizli’de kamu hizmetlerinde sosyal odaklı ve katılımcı bir yaklaşımın benimsenmiş, bu yaklaşıma uygun olarak kamu hizmetleri önce bütüncül bir

4. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, 19-20 Kasım 2009, Ankara

yaklaşım, daha sonra belirlenen hedeflere uygun olarak sektörel düzeyde planlamıştır. Plan uygulamalarının izlenmesi için yerel, s,v,l ve özel sektörün içinde yer aldığı katılımcı mekanizmalar oluşturulmuş, bütün gelişmeler faaliyet ve izleme raporları halinde kamuyona sunulmuştur. Bu süreçte özellikle odaklanılan ve sosyal nitelikli kamu hizmetlerinin en bönde gelenleri olan eğitim, sağlık, kırsal altyapı, sosyal hizmetler ve yoksullukla mücadele alanında çok olumlu sonuçlar elde edilmiştir.

Bu süreçten elde edilen en önemli sonuç, yerel düzeyde sosyal politika odaklı kamu hizmeti ve yönetim anlayışının yaygınlaştırılmasının, sosyal devlet ilkesinin hayata geçirilmesi, insan odaklı kamu hizmeti anlayışının yerleşmesi, açıklık, katılım ve hesap verebilirlik ilkelerinin hayata geçirilmesi için son derece önemli bir araç olduğudur.

KAYNAKÇA

Ayşe Buğra, Sinem Adar, *Türkiye'nin Kamu Sosyal Koruma Harcamalarının Karşılaştırmalı Bir Analizi*, Sosyal Politika Forumu, Sosyal Politikaları İzleme Birimi Nisan, 2007, İstanbul

DPT, IX. *Kalkınma Planı*, , 2007, Ankara

Fikret Toksöz, Yayına Hazırlayan, *İyi Yönetişim El Kitabı*, TESEV, 2008, İstanbul

M. Mustafa Erdoğan, Ethem Yenigün, *Türkiye'de Sosyal Bütçe,Nasıl Yapılıyor?Nasıl İzlenir?*, TESEV Yayınları, Ekim, 2008, İstanbul,

Seyfettin GÜRSEL, Proje Yöneticisi, *Kamu Harcamalarının Bileşiminin Büyüme Ve Refah Etkileri, Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi*, 2008, İstanbul

Sivas İl Ana Planı, Sivas Valiliği, 2006, Sivas

Sivas 2023 İl Gelişme Planı, Sivas Valiliği, 2006, Sivas

Sivas İl Özel İdaresi Performans Planı, 2006, Sivas

Sivas Eğitim Hizmetleri Eylem Planı, Sivas Valiliği, 2006, Sivas

Sivas Sağlık Hizmetleri Eylem Planı, Sivas Valiliği, 2006, Sivas

Sivas Gençlik Hizmetleri Eylem Planı, Sivas Valiliği, 2006, Sivas

Sivas Eğitim Hizmetleri Eylem Planı, Sivas Valiliği, 2006, Sivas

Sosyal Hizmetlerin Geliştirilmesi Eylem Planı, Sivas Valiliği, 2006, Sivas

Şeref Gözübüyük,*Yönetim Hukuku*,2000